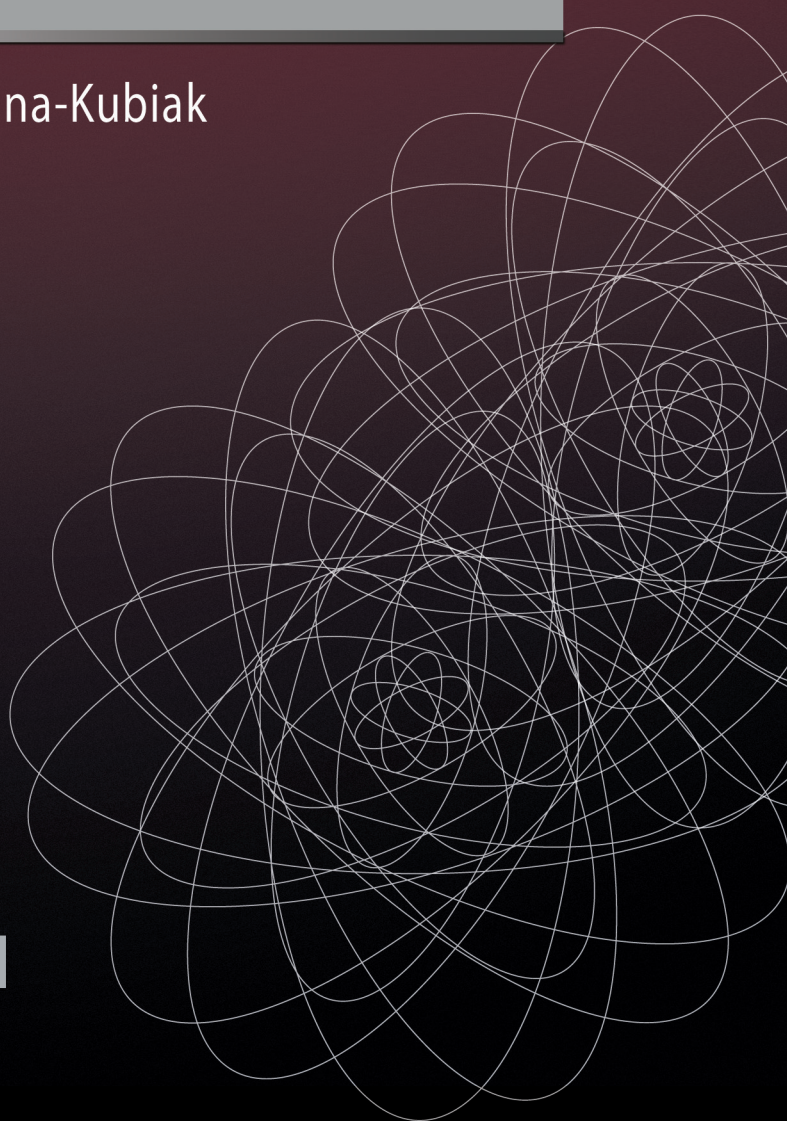

PLATINIUM

BANKOWY RACHUNEK WSPÓLNY DLA OSÓB FIZYCZNYCH

Renata Mianowana-Kubiak

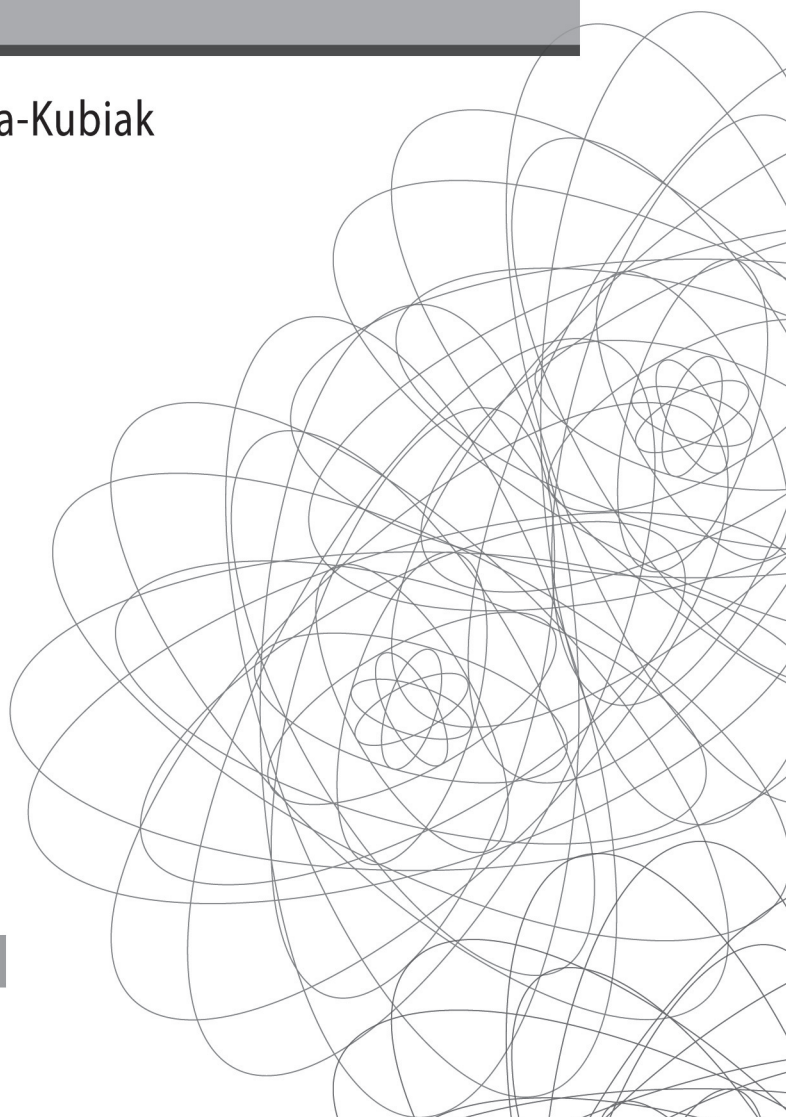

CEDEWU.PL
PLATINIUM

PLATINIUM

BANKOWY RACHUNEK WSPÓLNY DLA OSÓB FIZYCZNYCH

Renata Mianowana-Kubiak

CEDEWU.PL
PLATINIUM

Recenzent: Prof. dr hab. Hanna Gronkiewicz-Waltz

© Copyright do wydania polskiego CeDeWu Sp. z o.o.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Zabronione jest kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie w jakimkolwiek celu oraz postaci bez pisemnej zgody autorki i wydawcy.

Wydawnictwo CeDeWu oraz autorka dołożyli wszelkich starań, aby treści zawarte w niniejszej publikacji były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak odpowiedzialności za ich wykorzystanie ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw autorskich oraz za skutki działań wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Projekt okładki: Agnieszka Natalia Bury

DTP: CeDeWu Sp. z o.o.

Wydanie I, Warszawa 2015

Wydanie I elektroniczne, Warszawa 2020

ISBN 978-83-7556-694-9
EAN 9788375566949

ISBN 978-83-7941-286-0

Wydawca: CeDeWu Sp. z o.o.

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47/49

e-mail: cedewu@cedewu.pl

Redakcja wydawnictwa: (4822) 374 90 20 lub 22

Księgarnia Ekonomiczna

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47

Tel.: (4822) 396 15 00...01

Ekonomiczna Księgarnia Internetowa

cedewu.pl

Made in Poland

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wstęp	7
Rozdział 1. Istota rachunku bankowego	13
1.1. Znaczenie rachunku bankowego jako czynności bankowej	13
1.2. Rola rachunku bankowego.....	24
1.3. Prawo a obowiązek posiadania rachunku bankowego.....	29
1.4. Rozliczenia prowadzone za pośrednictwem rachunków bankowych	32
Podsumowanie	38
Rozdział 2. Umowa rachunku wspólnego	41
2.1. Źródła regulacji prawnej	41
2.2. Umowa rachunku wspólnego w ustawodawstwach państw europejskich....	45
2.3. Pojęcie i zakres definicji rachunku wspólnego	47
2.4. Charakter umowy rachunku bankowego	48
2.5. Forma elektroniczna zawarcia umowy o rachunek bankowy	65
Podsumowanie	73
Rozdział 3. Osoby fizyczne jako strona w umowie rachunku wspólnego	77
3.1. Osoby fizyczne jako strona umowy rachunku.....	77
3.1.1. Wielość podmiotów stosunku zobowiązaniowego	78
3.1.2. Małoletni posiadacz rachunku	78
3.1.3. Wspólnicy w spółce cywilnej	87
3.2. Pełnomocnictwo do rachunku.....	89
3.3. Charakter prawny reprezentacji łącznej i rozłącznej	91
3.4. Powiązania między współwłaścicielami w zakresie relacji majątkowych....	96
Podsumowanie	103

Rozdział 4. Dysponowanie środkami na rachunku wspólnym.....	105
4.1. Swoboda dysponowania środkami pieniężnymi, z uwzględnieniem unijnych zasad swobody umów	105
4.2. Ograniczenia zakresu swobody dysponowania środkami	128
4.3. Odpowiedzialność banku wobec posiadaczy rachunku.....	129
4.4. Odpowiedzialność pomiędzy posiadaczami rachunku.....	134
4.5. Majątek wspólny wspólników oraz prowadzenie spraw spółki cywilnej	135
Podsumowanie.....	138
Rozdział 5. Egzekucja z rachunku wspólnego.....	139
5.1. Zakres postępowania egzekucyjnego	139
5.2. Postępowanie egzekucyjne wobec posiadaczy rachunku	148
5.2.1. Egzekucja wobec osób należących do różnych grup wspólnoty majątkowej.....	152
5.2.2. Egzekucja z rachunku wspólnego małżonków	158
5.3. Wpływ egzekucji na współposiadaczy rachunku	162
5.4. Ograniczenia egzekucji z rachunków wspólnych	166
5.5. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania w prawie obcym.....	169
5.6. Prowadzenie egzekucji w stosunku do współnika/ów spółki cywilnej	177
Podsumowanie.....	181
Rozdział 6. Ustanie stosunku prawnego rachunku wspólnego.....	183
6.1. Wygaśnięcie stosunku umowy	183
6.2. Śmierć osoby (osób) będących posiadaczami rachunku	188
6.3. Pełnomocnictwo a ustanie stosunku umowy rachunku wspólnego	191
Podsumowanie.....	192
Konkluzje.....	193
Bibliografia	197
Wykaz orzeczeń	213

Wykaz skrótów

Źródła prawa

k.c.	Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.k.	Ustawa z dnia 06.06.1997 r. Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
k.p.c.	Ustawa z dnia 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
k.r.o.	Ustawa z dnia 25.02.1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
k.c.cz.	Kodeks cywilny czeski z dnia 26.02.1964 r., Dz.U. Nr 40/1964 z późn. zm.
k.c.n.	Kodeks cywilny niemiecki z dnia 18.08.1896 r., w brzmieniu obwieszczonym w dniu 02.01.2002 r. (BGBl. I s. 42, 2909; 2003 I s. 738)
k.c.f.	Kodeks cywilny francuski z dnia 21.03.1804 r. z późn. zm.
k.c.r.	Kodeks cywilny rosyjski z dnia 26.11.2002 r. z późn. zm.,
k.r.r.	Kodeks rodzinny rosyjski z dnia 15.11.1997 r. N 140 z późn. zm.
p.b.	Ustawa z dnia 29.08.1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.)
p.p.m.	Ustawa z dnia 12.11.1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 46, poz. 290 z późn. zm.)
ustawa o p.e.	Ustawa z dnia 18.11.2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz.U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.)
u.o.d.o.	Ustawa z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.)
u.s.d.g.	Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 z późn. zm.)
EgzAdmU	Ustawa z dnia 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz.U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 z późn. zm.)

Organy Orzekające

SA	Sąd Administracyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów
TK	Trybunał Konstytucyjny

Piśmiennictwo

Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PPE	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPG	Przegląd Prawa Gospodarczego
PS	Przegląd Sądowy
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Inne skróty

art.	artykuł
i in.	i inni/-e/-y
i n.	i następna/-e/-y
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
m.in.	między innymi
nast.	następna/-e/-y
nast. w zw.	następnie w związku
np.	na przykład
nr	numer
pkt	punkt
p.n.e.	przed naszą erą
poz.	pozycja
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona
S.C.	spółka cywilna
t.	tom
tj.	to jest
tekst jedn.	tekst jednolity
tzn.	to znaczy
tw.	tak zwane
ust.	ustęp
wg	według
ww.	wyżej wymieniona/-y/-e
w zw.	w związku
z.	zeszyt
zd.	zdanie
zob.	zobacz
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami

Wstęp

„Jedno pokolenie wcześniej niewiele osób otwierało po raz pierwszy konto dla gospodarstwa domowego. Nieliczni wybrańcy posiadali akcje i obligacje, najczęściej spółek zlokalizowanych w ich ojczyźnie. Oprocentowane rachunki czekowe nie istniały, fundusze inwestycyjne były prawie że sekretem, a *futures*¹, opcje² i *swapy*³ miały niewielkie znaczenie. Banki komercyjne, banki oszczędnościowe, spółdzielnie finansowe, domy finansowe i brokerzy osiągnęli zazwyczaj przyzwoity zysk i działali w swojej konkretnej niszy rynkowej”⁴.

Współczesne instytucje bankowe są powołane do gromadzenia środków pieniężnych, które są uzyskiwane także pod postacią wkładów klientów, do organizowania operacji pieniężnych i udzielania kredytu długo- lub krótkoterminowego. Z tym wiąże się dokonywanie różnego rodzaju czynności finansowych, a także czynności cywilnoprawnych, związanych z prowadzeniem rachunków bankowych, dokonywaniem rozliczeń i wykonywaniem zleceń na podstawie odpowiedniego stosunku umowy z klientem.

Aktualnie umowa rachunku bankowego jest coraz częściej zawierana umową. Wynika to przede wszystkim z faktu odchodzenia przez pracodawców od modelu wypłacania pracownikom świadczeń ze stosunku pracy bezpośrednio. Świadczenia te są natomiast przekazywane na rachunki bankowe pracowników. W ten sposób, każda osoba podejmująca zatrudnienie, jest obligowana by posiadać rachunek bankowy⁵.

¹ Kontrakt terminowy – instrument finansowy, będący rodzajem umowy zawartej pomiędzy kupującym (sprzedającym) a giełdą lub izbą rozliczeniową, w której sprzedający zobowiązuje się sprzedać określony instrument bazowy za ściśle określoną cenę w ściśle określonym terminie. Polegał na tym, iż dwie strony umawiały się jakiś czas przed transakcją na kupno/sprzedaż danego towaru po określonej cenie.

² Opcja – instrument pochodny. Określany instrumentem „asymetrycznym”. Wyróżniamy opcje: kupna (nazywaną opcją *call*) oraz sprzedaży (nazywaną opcją *put*).

³ *Swap* – umowa pomiędzy dwoma podmiotami na wymianę przyszłych przepływów pieniężnych. Umowa ta określa jak ma wyglądać rozliczenie oraz kiedy przepływy mają nastąpić.

⁴ Coleman W.D., *Globalization and Domestic Policy Change. A Comparison of North America and the European Union*, Financial Services, Macmillan, London 1996, s. 1.

⁵ Mazur L., *Umowa rachunku bankowego. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 27.

Rachunek bankowy ma instytucjonalny charakter, gdyż jest uregulowany zarówno w ustawie Prawo bankowe (Dz.U. z 2004, Nr 91, poz. 870 z późn. zm.), jak i w Kodeksie cywilnym (Dz.U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 z późn. zm.). Kodeks cywilny daje bankowi prawo do przeznaczania zgromadzonych środków na udzielenie pożyczek, z obowiązkiem zwrotu środków w całości lub w części na każde żądanie posiadacza rachunku⁶. Ustawa Prawo bankowe zawiera regulacje dotyczące warunków otwierania przez banki rachunków i zasad ich prowadzenia⁷.

W rozdziale pierwszym (pt.: „Istota rachunku bankowego”) przeprowadzona została analiza rachunku bankowego z punktu widzenia rozwoju bankowości i nauki prawa dotyczącej zagadnienia rachunków bankowych, świadczenia czynności bankowych oraz przeprowadzania przez banki rozliczeń. Ta analiza została przedstawiona w celu stworzenia podstawy dla dalszych rozważań o pojęciu rachunku wspólnego oraz jego funkcjach.

W rozdziale drugim (pt.: „Umowa rachunku wspólnego”) przeanalizowano charakter i treść czynności prawnej powodującej powstanie stosunku zobowiązaniowego. Celem rozważań tego rozdziału było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: czy czynność prawna wywołująca skutek w postaci powstania zobowiązania, może być regulowana postanowieniami wzorców umów i regulaminów bankowych?⁸ Wykazano także możliwość kreowania stosunku zobowiązaniowego w trybie elektronicznej czynności prawnej. Dla zobrazowania tych zagadnień praca zawiera analizę konstrukcji prawnej rachunku wspólnego, skupiając się na prezentacji systemu prawnego kształtującego funkcjonowanie tego rachunku od początku jego powstania po stan obecny⁹. Umowa, w tym również umowa rachunku bankowego, jest czynnością prawną dwustronną. Pamiętać należy, iż stroną umowy może być kilka podmiotów. W przypadku umowy rachunku bankowego taką wielość podmiotów możemy obserwować po stronie posiadacza rachunku bankowego¹⁰.

⁶ Olesiak K., Zawadzki A., *Podstawy bankowości. Podręcznik dla studentów bankowości i ubezpieczeń*, Wydawnictwo: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Bankowości, Warszawa 2002, s. 67.

⁷ Mazur L., *Umowa rachunku bankowego. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 27.

⁸ Łętowska E., *Wzorce umowne. Ogólne warunki, wzory, regulaminy*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1975, s. 22; zob. także: Rudnicki S., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 1998, s. 174; Rutkowska E., *Bankowe wzorce umowne*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Wrocław 2002, s. 42.

⁹ Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-449¹⁰*, tom 1, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 378-380.

¹⁰ Do najważniejszych publikacji poświęconych tej problematyce zaliczyć można: Rudnicki S., *Komentarz do kodeksu cywilnego...*, s. 172; zob. także: Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 1995, s. 102; Pyziół W., *Wspólny rachunek bankowy*, Prawo Bankowe 1995, Nr 3; Pyziół W., *Umowa rachunku bankowego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1997, s. 7; Pyziół W., *Zmiany w zakresie regulacji stosunków prawnych między bankiem a jego klientem*, Prawo Bankowe 2004, Nr 5; Bączyk M., Fojcik-Mastalska E., Góral L., Pisuliński J., Pyziół W.,

Ta wielość podmiotów w umowie rachunku wspólnego stanowi przedmiot badań i analizy prowadzonej w pracy. Poza zakresem rozważań pozostają wspólne rachunki bankowe, które także mogą być prowadzone dla jednostek samorządu terytorialnego.

W rozdziale trzecim (pt.: „Osoby fizyczne jako strona umowy rachunku wspólnego”) znalazła się poszerzona charakterystyka relacji jakie między osobami fizycznymi mogą powstać np. w oparciu o ich powiązania majątkowe. Analizie poddano okoliczności, w których małoletni posiadacz rachunku bankowego zostaje współwłaścicielem rachunku wspólnego. Przedmiotem rozważań stał się także charakter prawny reprezentacji łącznej i rozłącznej, związanej z rachunkiem wspólnym. Określono również zakres udzielanego pełnomocnictwa w przypadku rachunku wspólnego.

Rozdział czwarty (pt.: „Dysponowanie środkami na rachunku wspólnym”) poświęcony został omówieniu okoliczności, w których każdy ze współwłaścicieli może dysponować środkami znajdującymi się na rachunku wspólnym. Jak wskazano, gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów i pożyczek oraz przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych należy do podstawowej działalności banków. Już choćby tylko z powyższego wynika ważne – dla banków i ich klientów – znaczenie umowy rachunku bankowego, stanowiącej (obok umowy o kredyt bankowy) podstawę dla funkcjonowania obiegu pieniężnego¹¹.

Warte uwagi miejsce w pracy stanowią rozważania, na temat przebiegu postępowania egzekucyjnego z wierzytelności znajdującej się na rachunku wspólnym (rozdział piąty pt.: „Przebieg egzekucji z rachunku wspólnego”). Podczas egzekucji z wierzytelności dochodzi niejednokrotnie do kolizji interesów. Z takim przypadkiem zderzenia się różnych interesów mamy do czynienia w razie skierowania egzekucji do majątku wspólnego z uwagi na rolę, jaką ten majątek ma odgrywać w zaspakajaniu potrzeb rodziny i samych małżonków. Sytuacja, w której w małżeństwie istnieją trzy masy majątkowe: majątek odrębny męża, majątek odrębny żony oraz majątek wspólny małżonków, rodzi pytanie: czy, a jeśli tak to w jakim zakresie, wierzyciel jednego z małżonków powinien mieć możliwość zaspokojenia swej wierzytelności z majątku wspólnego małżonków? Unormowanie tego zagadnienia należy do wartych podkreślenia zadań, przed którymi stanął ustawodawca w dziedzinie stosunków majątkowych między małżonkami. Wynika to w szczególności z konieczności uwzględnienia sprzecznych interesów wierzyciela mał-

Prawo bankowe. Komentarz, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007, s. 171-176; Mazur L., *Prawo bankowe. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 305-306; Mazur L., *Umowa rachunku bankowego*, Edukacja Prawnicza, Nr 5 (107), maj 2009, s. 17-22.

¹¹ Pyziół W., *Umowa rachunku...*, s. 7; zob. także: Mazur L., *Umowa rachunku bankowego. Komentarz...*, s. 27; Mazur L., *Prawo bankowe...*, s. 305-306; Mazur L., *Umowa rachunku bankowego*, Edukacja Prawnicza, Nr 5 (107)..., s. 17-22.

żonka, dążącego do zaspokojenia swej wierzytelności oraz współmałżonka dłużnika, zainteresowanego nieuszczerplaniem majątku wspólnego¹².

W dotychczasowych badaniach nad systemem prawnym w sferze rachunków bankowych wiele miejsca poświęcono pojedynczemu rachunkowi bankowemu, nie zajmowano się natomiast w sposób bardziej szczegółowy rolą wspólnych rachunków bankowych. Natomiast umowa wspólnego rachunku bankowego jest umową powszechnie wykorzystywaną w praktyce. Obecnie dopuszczalność jej zawarcia nie budzi wątpliwości. Wciąż problematyczne jest jednak prawidłowe określenie praw i obowiązków stron umowy w trakcie jej wykonywania i wypowiedzenia oraz egzekucji skierowanej do takiego rodzaju rachunku bankowego. W praktyce, jak wykazano w pracy, niewłaściwa interpretacja przepisów dotyczących rachunku wspólnego stwarza wiele sytuacji problematycznych.

Wiąże się to z faktem, iż w przypadku wspólnego rachunku bankowego mamy do czynienia z wiązką uprawnień (obowiązków) współposiadaczy rachunku, którzy względem banku stanowią jedną stronę umowy. O randze problemu może świadczyć to, że kolejne zmiany regulacji dotyczące wspólnego rachunku bankowego nie przyniosły oczekiwanego rezultatu, a ich stosowanie w praktyce nasuwa wiele wątpliwości.

Problematyka rachunków wspólnych nie była dotąd szeroko opracowana w doktrynie prawa polskiego. Rozważania przedstawione w pracy dotyczą kwestii teoretycznych i praktycznych związanych z rachunkami wspólnymi. Koncentrują się one na problemie dyspozycji środkami na tym rachunku oraz egzekucji z wierzytelności znajdującej się na rachunku wspólnym, z uwzględnieniem zarówno pozycji banku, jak i współposiadaczy rachunku wspólnego niebędących dłużnikami.

Celem pracy jest udowodnienie, że przepisy regulujące kształt instytucji rachunku wspólnego niejednokrotnie nie są wystarczające dla możliwości ich właściwego stosowania. Pomimo nowelizacji tych przepisów na przestrzeni lat, w dalszym ciągu nie oddają one charakteru tego rachunku oraz przede wszystkim nie chronią współwłaścicieli rachunku. W pracy opisano istotę wspólnego rachunku na podstawie obowiązujących przepisów prawnych, jak i występującej praktyki bankowej. Pokazano też wpływ tej praktyki na kształtowanie się instytucji rachunku wspólnego.

Wymienione w pracy założenia dają możliwość przeprowadzenia analizy prawnych konsekwencji wynikających z tego, że brak ochrony dla współpo-

¹² Na temat kolizji interesów tych osób wypowiedział się SN w uchwale z 09.06.1976 r., III CZP 46/75, OSNCP 1976, z. 9, poz. 184; zob. także: Stecki L., Glosa do wyroku SN z 24.05.1994 r., I CRN 50/94, OSP 1995, z. 4, poz. 95, s. 199.

siadacza/-y rachunku wspólnego, wpływa na zatracenie funkcji tego rachunku, dla której on powstał. Zgodnie z uzasadnieniem dla projektu nowelizacji ustawy Prawo bankowe, która wprowadzała instytucję rachunku wspólnego, czytamy iż: „utworzono konstrukcję prawną dla rachunków wspólnych ze względu na występującą potrzebę powstania takiej formy w zakresie prowadzenia wspólnych rozliczeń”¹³. Niestety, co udowodniono w pracy, oprócz możliwości dokonywania rozliczeń i to wyłącznie w przypadku nie występowania żadnych przeciwwskazań ku temu, rachunek ten w innych przypadkach nie spełnia swojej funkcji, a może nawet być wykorzystany w sposób krzywdzący dla współposiadaczy. Konstrukcja pracy opiera się na założeniu, że osią wokół której koncentrują się poszczególne zagadnienia związane z rachunkiem wspólnym jest stosunek prawny. Schemat stosunku prawnego wyznacza płaszczyznę badawczą, na której możliwe jest określenie sytuacji prawnych poszczególnych podmiotów oraz istniejących i kształtujących się między nimi powiązań oraz zależności. W pracy starano się rozstrzygnąć, czy możliwość zakładania wspólnych rachunków bankowych dla osób fizycznych powinna obowiązywać w obecnym kształcie, czy też należy ją ograniczyć, a może nawet z niej zrezygnować na rzecz innych rozwiązań?

¹³ Druk sejmowy nr 2350.

Rozdział 1

Istota rachunku bankowego

1.1. Znaczenie rachunku bankowego jako czynności bankowej

Kontakty z bankami i korzystanie z różnorodnych usług bankowych stanowi ważny element współczesnego życia¹⁴. Wynika to z określonych regulacji prawnych oraz konieczności zaspokojenia potrzeb w zakresie lokowania, przekazywania i pozyskiwania środków pieniężnych¹⁵. Z drugiej strony, usługi bankowe to także wygoda i bezpieczeństwo związane z korzystaniem z pośrednictwa banków¹⁶.

W związku z tym trudno dziś wyobrazić sobie przedsiębiorstwa, podmioty sektora publicznego czy gospodarstwa domowe pozbawione dostępu do takich usług. Wśród tych usług możemy wymienić, takie jak: rachunek bankowy, karta płatnicza czy kredyt. Potrzeby finansowe klientów jednak się zmieniają. Często stają się one bardzo złożone, wykraczając poza klasyczne usługi bankowe¹⁷.

Niejako w odpowiedzi na te zjawiska zmienia się oferta banków¹⁸. Charakterystycznym trendem jest przy tym zwiększający się wachlarz świadczonych usług. Utrudnia to korzystanie z propozycji banków w zakresie kont, kredytów czy rozliczeń¹⁹. W tej sytuacji rośnie zapotrzebowanie na prak-

¹⁴ Smykla B., *Czynności bankowe – podstawowy element określający pozycję banku w obrocie*, PPG Glosa nr 2 (50) luty 1999, s. 9.

¹⁵ Mazur L., *Umowa rachunku bankowego. Komentarz...*, s. 26.

¹⁶ Pisuliński J., *Przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych przez banki*, Prawo Bankowe 1995, Nr 3, s. 63.

¹⁷ Bogacka-Kisiel E., *Usługi i procedury bankowe*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2000, s. 11.

¹⁸ Bogacka-Kisiel E., *Usługi i procedury...*, s. 12.

¹⁹ Smykla B., *Czynności bankowe – podstawowy element...*, s. 11; zob. także: Bartel A., Pieńiewska-Kazimierczyk H., *Mechanizm i technika emisji pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego*, [w:] Knakiewicz Z. (red.), *Współczesny pieniądz w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2006, s. 121-130; Gronkiewicz-Waltz H., Wierzbowski M. (red.), *Prawo gospodarcze. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2007, s. 251; Wojnisz B., Ignatiuk S., *Bankowość. Zagadnienia podstawowe*, Wydawnictwo Politechniki

tyczną wiedzę z zakresu funkcjonowania i cech poszczególnych produktów bankowych świadczonych klientom banków²⁰.

Usługi (czynności, operacje) bankowe i ich świadczenie są obarczone dużą liczbą regulacji prawnych obowiązujących banki i ich klientów. Przedstawienie tych regulacji w pracy stanowi wstęp do dalszego omówienia przepisów związanych z rachunkiem wspólnym.

Operacje bankowe, mimo że mają charakter pieniężny, są zróżnicowane pod względem celu oraz charakteru, dlatego będą stanowiły przedmiot dalszych wyjaśnień.

Usługa jest definiowana jako środek zaspokojenia potrzeb ludzkich²¹. Stanowi zespół czynności wykonywanych przez jedne podmioty gospodarcze na rzecz innych podmiotów w celu zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych lub produkcyjnych. Usługi finansowe mają specyficzny charakter. Powiązane są one z przepływem kapitału i płatnościami stanowiącymi część procesu mobilizowania i alokacji zasobów finansowych²².

Zdaniem B. Smykły istotne jest właściwe wskazanie zakresu podmiotowego i przedmiotowego czynności bankowych. To on określa pozycję banku w obrocie gospodarczym, a w szczególności segment usług finansowych, który został zastrzeżony wyłącznie dla banków²³.

W myśl regulacji Unii Europejskiej usługi finansowe to rodzaj czynności enumeratywnie określony w prawie wspólnotowym²⁴. Są to określone rodzaje aktywności instytucji finansowych na rynku usług finansowych, prawnie określone rodzaje działalności instytucji finansowych jako usługodawców (usługi ubezpieczeniowe, kredytowe i inwestycyjne)²⁵.

W ujęciu usług finansowych na gruncie prawa wspólnotowego nie mieszczą się:

- 1) usługi związane z działalnością banków centralnych lub innych instytucji publicznych w celu realizacji polityki pieniężnej i kursowej,
- 2) usługi związane z działalnością banków centralnych, agend rządowych, ministerstw lub innych instytucji publicznych, na rachunek rządu lub przy posiadaniu gwarancji rządowych,

Białostockiej, Białystok 2003, s. 146; Mojak J., Żywko Z., *Polskie i europejskie prawo bankowe w zarysie*, Wydawnictwo: Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji, Lublin 2010, s. 212-214.

²⁰ Smykła B., *Czynności bankowe – podstawowy element...*, s. 9-12.

²¹ Mazur L., *Umowa rachunku bankowego. Komentarz...*, s. 26.

²² Bogacka-Kisiel E., *Usługi i procedury...*, s. 12.

²³ Smykła B., *Czynności bankowe – podstawowy element...*, s. 9-13.

²⁴ Fojeik-Mastalska E., *Prawo bankowe Unii Europejskiej. Mechanizmy i zakres harmonizacji*, Wydawnictwo Unimex, Wrocław 1995, s. 36.

²⁵ Smykła B., *Czynności bankowe – podstawowy element...*, s. 13.

- 3) usługi związane z działalnością stanowiącą część ustawowego systemu ubezpieczeń społecznych lub świadczeń emerytalnych, z wyjątkiem sytuacji, gdy taka działalność może być realizowana przez usługodawców świadczących usługi finansowe w konkurencji z podmiotami lub instytucjami prywatnymi²⁶.

Według E. Bogackiej-Kisiel usługi finansowe to „produkty zaufania”, których jakość nie jest w pełni oczywista nawet po ich konsumpcji. Istnieje możliwość niezachowania należytej ich jakości przez banki, ze względu na:

- zakłócenie „parytetu pozycji rynkowej” konsumenta i banku,
- masowość produkcji i obrotu usług bankowych²⁷.

Usługa bankowa to usługa realizowana przez banki i inne instytucje na rzecz podmiotów gospodarczych oraz klientów indywidualnych²⁸. Może ona być realizowana w sposób tradycyjny przy wykorzystaniu oddziału bankowego lub elektroniczny poprzez np. Internet, telefon itp.²⁹

Według poglądu H.E. Buschgena usługi bankowe są usługami pieniężnymi i odpłatnymi. Mają one najczęściej postać umowy banku z klientem, zawartej na podstawie regulacji prawnych³⁰. Według M. Pluty-Olearnik usługa bankowa to kategoria produktu marketingowego, której mogą towarzyszyć dobra materialne np. bankomaty i inne usługi o mniejszym znaczeniu³¹.

Bankowa oferta usług finansowych charakteryzuje się następującymi cechami:

- są to działania polegające na proponowaniu przez bank wykonania określonej czynności,
- są to przeważnie operacje pieniężne, a więc mają charakter pieniężny a nie rzeczowy,
- większość operacji, szczególnie masowych, jest wykonywana przez banki według tych samych standardów,
- usługi bankowe nie mogą być magazynowane; banki są zobowiązane zawsze wykonywać je na bieżąco,

²⁶ Fojcik-Mastalska E., *Prawo bankowe...*, s. 40.

²⁷ Bogacka-Kisiel E., *Usługi i procedury...*, s. 11-12; zob. także: Pisuliński J., *Przeprowadzanie rozliczeń...*, s. 63 i n.

²⁸ Flejterski St., Świecka B. (red.), *Elementy finansów i bankowości*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2007, s. 244.

²⁹ Kaszubski R.W., Tupaj A., *Kierunki zmian prawa wpływającego na funkcjonowanie banków w Unii Europejskiej*, PPG Głosa nr 6 (114) 2004, s. 23-27.

³⁰ Buschgen H.E., *Przedsiębiorstwo bankowe*, tom 1, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1997, s. 177.

³¹ Pluta-Olearnik M., *Marketing usług bankowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1999, s. 61.

- w stosunku do różnych klientów usługi bankowe stanowią kumulację różnych czynności w zależności od potrzeby; taka sytuacja powoduje, że popyt na te usługi może ulegać wahaniom,
- zakres i formy usług bankowych są uzależnione od ustaleń prawa bankowego, a także potrzeb rynkowych³².

Czynności usługowe banków to usługi, które są wykonywane na polecenie i rachunek klientów³³. Zaliczamy do nich: obrót gotówkowy i bezgotówkowy, obrót czekowy przelewowy i inkasowy, wykonywanie zleceń dotyczących obrotu z zagranicą, wykonywanie zleceń kupna-sprzedaży papierów wartościowych³⁴.

W prawie polskim w okresie międzywojennym nie istniała legalna definicja czynności bankowych³⁵, ani ich enumeratywny katalog. O tym, jaka czynność zaliczana była do bankowych, wynikało z treści niektórych artykułów ówczesnych regulacji prawa bankowego. W latach 1924-1928 Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu rozstrzygał czy dana operacja może być zaliczana do czynności bankowych³⁶. W Polsce powojennej nadal nie istniał normatywny katalog czynności bankowych. Obowiązywała jedynie zasada, zgodnie z którą każdemu bankowi wytyczono sferę określonych czynności (właściwość przedmiotowa), a także określono grupę jego klientów (właściwość podmiotowa). Dopiero ustawa Prawo bankowe z 13 kwietnia 1960 r. enumeratywnie wymieniła czynności bankowe. Następnie Ustawa Prawo bankowe z 1989 r. przedstawiała otwarty katalog czynności, które mogły być realizowane przez banki. Sytuacja ta uległa zmianie w 1997 r. kiedy to czynności bankowe niemające otwartego charakteru, wyliczono enumeratywnie³⁷. Zatem czynności bankowe można sklasyfikować na dwie podstawowe grupy³⁸: czynności bankowe *sensu stricto* i czynności bankowe *sensu largo*³⁹.

³² Jaworski W.L., *Bankowość. Podstawowe założenia*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1995, s. 79-80.

³³ Pluta-Olearnik M., *Marketing usług bankowych...*, s. 62.

³⁴ Pisuliński J., *Przeprowadzanie rozliczeń...*, s. 63 i n.; zob. także: Gronkiewicz-Waltz H., Wierzbowski M. (red.), *Prawo gospodarcze...*, Warszawa 2007, s. 251.

³⁵ Olesiak K., Zawadzki A., *Operacje bankowe. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo: Fundacja Innowacja i Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, Warszawa 2005, s. 6.

³⁶ Ustawa z dnia 23 marca 1920 r. o nadzorze nad przedsiębiorstwami bankowymi i kantorami wymiany (Dz.U. z 1920 r. Nr 30, poz. 175), Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych i nadzorze nad tymi czynnościami (Dz.U. z 1924 r. Nr 114, poz. 1018), Rozporządzenie Prezydenta z dnia 17 marca 1928 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 1928 r. Nr 34, poz. 321).

³⁷ Srokosz W., *Czynności bankowe zastrzeżone dla banków*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Wrocław 2003, s. 15-16; zob. także: Śliperski M., *Perspektywy rozwoju usług bankowych w Europie*, Bank i Kredyt, nr 3, 1999, s. 74-80.

Zdaniem Z. Dobosiewcza działalność banków można podzielić na kilka podstawowych dziedzin, w stosunku do których używany jest termin „operacje bankowe”⁴⁰. Większość podstawowych operacji bankowych była znana jeszcze przed XIX w. (niektóre już w starożytności⁴¹). Banki od dawna przyjmowały różnorodne depozyty, udzielały kredytów, prowadziły wymianę walut, dokonywały rozliczeń pieniężnych, emitowały papiery wartościowe⁴². W XVIII w. w Europie Zachodniej do operacji bankowych doszło m.in. pośrednictwo w zakresie emisji i obrotu akcjami i obligacjami. W XX w. w krajach najwyżej rozwiniętych upowszechniły się operacje, w ramach których bank równocześnie udziela porad, przyjmuje różnego rodzaju depozyty, udziela kredytów i dokonuje własnych inwestycji (np. w ramach realizacji kompleksowych planów zagospodarowania terenu)⁴³.

Według Z. Krzyżkiewicza, pojęcie „operacje bankowe” obejmuje wszystkie rodzaje czynności bankowych. Należą do nich: gromadzenie wkładów i lokat, emitowanie własnych papierów wartościowych oraz wszystkie czynności zmierzające do powiększenia sumy środków własnych i powierzonych, znajdujących się w dyspozycji banków⁴⁴. Należą do nich także operacje ewidencyjno-rozliczeniowe, takie jak prowadzenie rachunków bankowych klientów i dokonywanie rozliczeń pieniężnych oraz czynności o charakterze technicznym, towarzyszące wszelkim operacjom bankowym⁴⁵.

Obecnie obowiązujące prawo także nie zawiera definicji czynności bankowych, natomiast formułuje katalog czynności, które uznaje się za czynności bankowe⁴⁶. Wyróżnia się dwie grupy czynności wykonywanych przez banki: czynności bankowe *sensu stricto* i czynności bankowe *sensu largo*⁴⁷.

³⁸ Jaworski W.L., Zawadzka Z. (red.), *Bankowość. Podręcznik dla studentów*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2001, s. 18.

³⁹ Kwestie te omówione zostaną w dalszej części pracy.

⁴⁰ Dobosiewicz Z., *Podstawy bankowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 35.

⁴¹ Góral L., Karlikowska M., Koperkiewicz-Mordel K., *Polskie Prawo bankowe*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2003, s. 113.

⁴² Heffernan S., *Nowoczesna bankowość...*, s. 1-2.

⁴³ Dobosiewicz Z., Marton-Gadoś K., *Podstawy bankowości z zadaniami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 28; zob. także: Dobosiewicz Z., *Bankowość*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 99.

⁴⁴ Krzyżkiewicz Z., *Operacje bankowe, rozliczenia krajowe i zagraniczne*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2003, s. 7.

⁴⁵ Wierzba R. (red.), *ABC bankowości*, Wydawnictwo: Gdańska Akademia Bankowa, Gdańsk 1996, s. 56; zob. także: Golec M., Janik B., Nowochońska H., *Wstęp do bankowości*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań 1998, s. 37.

⁴⁶ Figura G., *Bankowość. Zarys problematyki*, Wydawnictwo A.M.R., Katowice 2003, s. 13; zob. także: Pisuliński J., *Przeprowadzanie rozliczeń...*, s. 63 i n.

⁴⁷ Kaszubski R., Tupaj-Cholewa A., *Prawo bankowe*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 32.

Pierwsza ze wskazanych kategorii, tj. czynności bankowe *sensu stricto* mogą być wykonywane wyłącznie przez banki⁴⁸. Bank wykonując czynności bankowe może „korzystać” z przewidzianych przez prawo tzw. przywilejów bankowych (takich jak: moc prawna dokumentów urzędowych, bankowy tytuł egzekucyjny⁴⁹, tajemnica bankowa). Są one według ustawodawcy przyznane bankom prowadzącym reglamentowaną działalność bankową jako swoisty „ekwiwalent” za niedogodności związane zarówno z przeprowadzeniem procesu licencyjnego, jak również ze stałym podleganiem nadzorowi finansowemu. Powyższe rozważanie potwierdza art. 5 ust. 4 ustawy Prawo bankowe (dalej p.b.)⁵⁰, zgodnie z którym działalność gospodarcza, której przedmiotem są czynności bankowe *sensu stricto*, może być wykonywana wyłącznie przez banki, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 5 p.b. Wskazany ust. 5 p.b. zawiera wyjątek od zasady monopolu bankowego⁵¹. Uznaje, że jednostki organizacyjne inne niż banki, mogą wykonywać czynności bankowe *sensu stricto*, jeżeli przepisy odrębnych ustaw uprawniają je do tego. Regulacja wynikająca z art. 5 ust. 5 p.b. dotyczy tzw. parabanków⁵², czyli podmiotów, które formalnie nie będąc bankami, dokonują czynności bankowych zastrzeżonych wyłącznie dla banków, działając na podstawie innych ustaw⁵³.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 p.b.⁵⁴, czynnościami bankowymi *sensu stricto* są:

- 1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- 2) prowadzenie innych rachunków bankowych,
- 3) udzielanie kredytów,
- 4) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- 5) emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- 6) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- 7) wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego⁵⁵,

⁴⁸ Wierzba R. (red.), *ABC bankowości...*, s. 57.

⁴⁹ Bankowy tytuł egzekucyjny (BTE) to rodzaj uprzywilejowania banku w dochodzeniu jego należności, mający zapewnić skuteczne i sprawne ich egzekwowanie. Szerzej: Kaszubski R., Tupaj-Cholewa A., *Prawo bankowe...*, s. 34, 118 i n.

⁵⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 2004, Nr 91, poz. 870 z późn. zm.

⁵¹ Wierzba R. (red.), *ABC bankowości...*, s. 57.

⁵² Parabank to jednostka gospodarcza świadcząca usługi podobne do świadczonych przez bank. Jest instytucją działającą na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. 1996, Nr 1, poz. 2 z późn. zm.).

⁵³ Gruszecki T., *Instytucje i rynki finansowe*, Wydawnictwo: Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego, Warszawa 1998, s. 165.

⁵⁴ Ciepela I., *Czynności bankowe jako przedmiot działalności banków*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 96-97; zob. także: Wierzba R. (red.), *ABC bankowości...*, s. 58.

- 8) wykonywanie innych czynności przewidzianych w odrębnych ustawach⁵⁶.

Druga kategoria oznacza usługi, czyli czynności bankowe *sensu largo*, które mogą być świadczone także przez innych przedsiębiorców (nie tylko przez banki). Jednakże w przypadku, w którym takie czynności są wykonywane przez banki, stają się one czynnościami bankowymi⁵⁷.

Zgodnie z art. 5 ust. 2 p. b.⁵⁸, czynnościami bankowymi *sensu largo* są:

- 1) udzielanie pożyczek pieniężnych⁵⁹,
- 2) operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty,
- 3) wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- 4) terminowe operacje finansowe,
- 5) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- 6) przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- 7) prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- 8) udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- 9) wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
- 10) pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym⁶⁰.

Uzupełnieniem dla art. 5 ust. 1 i 2 p.b. jest także art. 6 p.b.⁶¹, który wskazuje na inne działania jakie mogą być podejmowane przez banki, ale już bez możliwości korzystania z tzw. przywilejów bankowych⁶².

⁵⁵ Szerzej na temat charakterystyki instytucji pieniądza elektronicznego: Kaszubski R.W., Widawski P., *Pieniądz elektroniczny – znaczenie pojęcia*, PPG Głosa nr 3 (111) 2004, s. 9-14.

⁵⁶ Mikos-Sitek A., Zapadka P., *Polskie prawo bankowe...*, s. 82-83; zob. także: Czarnecka-Tuz E., Mierzejewska-Majcherek J., *Prawo finansowe*, [w:] Kocot W., *Elementy prawa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007, s. 343.

⁵⁷ Sławiński A., Puławski M. (red.), *Studium bankowości*, [w:] Kurowicka D., *Bankowe operacje krajowe*, Wydawnictwo: Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 1998, s. 237.

⁵⁸ Cwynar W., Patena W., *Podręcznik do bankowości. Rynki, regulacje, usługi*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Kraków 2007, s. 223.

⁵⁹ Krzyżkiewicz Z., *Operacje bankowe. Rozliczenia i ewidencje*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1996, s. 33; zob. także: Olesiak K., Zawadzki A., *Operacje bankowe...*, s. 12.

⁶⁰ Ciepela I., *Czynności bankowe...*, s. 96-97.

⁶¹ Swoboda U., *Bankowość detaliczna. Strategie marketingowe i procesy zarządzania*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2000, s. 66.

⁶² Mikos-Sitek A., Zapadka P., *Polskie prawo bankowe...*, s. 83.

Usługi bankowe mogą być oferowane klientom sektora finansowego, czyli bankom, towarzystwom ubezpieczeniowym, funduszom powierniczym i inwestycyjnym, funduszom emerytalnym. Jednak przede wszystkim świadczone są klientom sektora niefinansowego, czyli osobom fizycznym⁶³, przedsiębiorstwom o zróżnicowanej formie organizacyjno-prawnej⁶⁴, w tym podmiotom gospodarczym typu *non-profit*, takim jak: stowarzyszenia, fundacje, związki wyznaniowe⁶⁵. Różnorodność podmiotów korzystających z usług bankowych (usługobiorców) pod względem „zasobności portfela”, struktury organizacyjno-prawnej, podejmowanego ryzyka⁶⁶ powoduje, iż banki oferują swoim potencjalnym klientom pakiety usług bankowych⁶⁷. Także konkurencja między bankami zaowocowała zróżnicowaniem usług bankowych dla specyficznego segmentu klientów jakimi są jednostki samorządów terytorialnych, takich jak gminy miejskie i wiejskie⁶⁸.

Banki są najstarszymi pośrednikami finansowymi zajmującymi podstawowe miejsce w systemie bankowym. Zmiany na rynkach światowych, w tym postęp technologiczny powodują, że do systemu bankowego wkraczają inne instytucje. Dotychczas na polskim rynku głównymi dostawcami usług płatniczych były wyłącznie banki. W celu zwiększenia konkurencyjności oraz ustanowienia przeciwwagi dla banków Ustawa o usługach płatniczych⁶⁹ wprowadziła na rynek usług finansowych nowych dostawców usług, tzn. instytucje płatnicze⁷⁰ oraz biura usług płatniczych⁷¹. Ustawa opi-

⁶³ Dahmen A., Jacobi Ph., *Bankowa obsługa przedsiębiorstw*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2002, s. 23.

⁶⁴ Szewczyk R. (red.), *Bankowa obsługa firmy*, Wydawnictwo: Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002, s. 17.

⁶⁵ Mikos-Sitek A., Zapadka P., *Polskie prawo bankowe...*, s. 84.

⁶⁶ Grzybowski M., *Publiczne prawo bankowe*, [w:] Chojny-Duch E., Litwińczuk H., *Prawo finansowe*, Wydawnictwo: Oficyna Prawa Polskiego, Warszawa 2010, s. 259.

⁶⁷ Krzyżkiewicz Z., *Innowacje bankowe*, Wydawnictwo: Wyższa Szkoła Ubezpieczeń i Bankowości, Warszawa 1996, s. 77.

⁶⁸ Denek E. (red.), *Usługi bankowe dla samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo: Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2000, s. 49.

⁶⁹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, Dz.U. Nr 199, poz. 1175, z późn. zm.

⁷⁰ Instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) mogą oferować wszystkie usługi płatnicze, w tym usługi zarezerwowane dotychczas dla banków (np. prowadzenie rachunków czy realizacje przelewów). Instytucja płatnicza, po poinformowaniu organu nadzoru, może świadczyć usługi także w dowolnym kraju Unii Europejskiej. Oznacza to, że instytucja płatnicza z Polski będzie konkurowała na unijnym rynku z dostawcami takich usług z innych krajów.

⁷¹ Biura usług płatniczych mogą świadczyć usługi tylko w ograniczonym, mniejszym niż inne podmioty zakresie obejmującym przekazy pieniężne na ograniczoną skalę (średnia całkowitej kwoty transakcji płatniczych z poprzednich 12 miesięcy wykonanych przez biuro usług płatniczych, w tym przez agentów, za pośrednictwem których świadczy ono usługi płatnicze, nie może przekraczać 500 tys. euro miesięcznie). Biuro usług płatniczych może wykonywać powyższą działalność tylko na terytorium Polski. W przeciwieństwie do instytucji płatniczych, ich działalność nie jest prowadzona na podstawie zezwolenia, lecz na podstawie wpisu do rejestru krajowych instytucji płatniczych i innych dostawców, prowadzonego przez KNF.

suje reguły funkcjonowania instytucji i biur⁷². W sytuacji gdy przedmiotem ich działalności są usługi bankowe, instytucje te podlegają licencjonowaniu działalności; podobnie jak banki mają określoną formę prawną, kierowane są przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje oraz posiadają odpowiednie wyposażenie kapitałowe. W Polsce można do nich zaliczyć na przykład: Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, kantory wymiany walut, firmy faktoringowe, firmy doradcze, firmy pośrednictwa kredytowego⁷³. Dynamiczne przeobrażenia zachodzące na rynku bankowym powodują wchodzenie na rynek usług finansowych instytucji niebankowych – dużych domów towarowych, producentów samochodów (na przykład firma Opel) i komputerów czy sieci supermarketów np. oferujących własne karty płatnicze (jak sieci Geant czy Auchan). Świadczenie usług bankowych przez te instytucje ma na celu przede wszystkim ułatwienie finansowania różnych zakupów, często jednak kończy się występowaniem o pełną licencję bankową, na przykład firma Lukas⁷⁴.

Rozwój technologii informacyjnych⁷⁵ powoduje, iż kanały dystrybucji produktów, usług finansowych (bankowych) ulegają zmianie⁷⁶. Jedną z form sprzedaży jest dystrybucja stacjonarna⁷⁷, wykorzystująca kanały tradycyjne⁷⁸ – placówkę bankową, instytucje finansowe, pośredników finansowych do kontaktu banku z klientem⁷⁹. Ostatnie lata wpłynęły na rozwój kanałów dystrybucji usług bankowych⁸⁰. Zmiany te w dużym stopniu wynikają z konieczności obniżki kosztów działania oddziałów, konieczności poszerzenia rynku, dotarcia do nowych klientów oraz utrzymania obecnych. Łączą się

⁷² Iwanicz-Drozdowska M., *Sektor bankowy a wyzwania społeczno-demograficzne*, [w:] Szambelańczyk J. (red.), *Polski sektor bankowy w perspektywie roku 2030*, Wydawnictwo: ZBP i SGH w Warszawie, Warszawa 2010, s. 83-91.

⁷³ Cwynar W., Patena W., *Podręcznik do bankowości...*, s. 118.

⁷⁴ Flejterski St., Świecka B. (red.), *Elementy finansów...*, s. 272-273; zob. także: Zalcewicz A., *Bank spółdzielczy. Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 68-92; szerzej na temat także działalności outsourcingowej w takich krajach, jak Szwajcaria, Wielka Brytania, Niemcy: Juchno R., Kaszubski R.W., *Outsourcing w działalności bankowej*, PPG Głosa nr 6 (78) 2001, s. 5-11; Juchno R., Kaszubski R. W., *Outsourcing wybranych czynności bankowych*, PPG Głosa nr 8 (80) 2001, s. 5-11; Kaszubski R. W., *Outsourcing w banku*, PPG Głosa nr 9 (93) 2002, s. 6-9, Gronkiewicz-Waltz H., *Pismo nr NB/BPN/I/434/00 z dn. 21.07.2000 r. skierowane do prezesów banków w sprawie respektowania przepisów o tajemnicy bankowej*, Prawo Bankowe 2000 nr 7/8, s. 157-159.

⁷⁵ *Polska 2030*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009, s. 68.

⁷⁶ Mazurkiewicz L., *Marketing bankowy*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2002, s. 180.

⁷⁷ Stanek R., *Dokumentacja w bankach typu private*, Gazeta Bankowa, Nr 2 (1118) 2011, s. 27-31.

⁷⁸ Barta J., Markiewicz R., *Prawo a Internet*, Wydawnictwo: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 1998, s. 57; zob. także: Juchno R., Kaszubski R.W., *Bankowość elektroniczna*, PPG Głosa nr 7 (79) 2001, s. 16-23.

⁷⁹ Bogacka-Kisiel E., *Usługi i procedury...*, s. 46.

⁸⁰ Flejterski St., Świecka B. (red.), *Elementy finansów...*, s. 275.